

KČT SLOVAN PARDUBICE

PAVLOVSKÉ VRCHY

sobota 13. května 2006

"Ozdobou a jedinečným fenoménem jihomoravské nížiny jsou vápencové Pavlovské vrchy, zvedající se nad soutokem Svratky s Dyjí. Kdo poznal tento kouzelný kraj, nikdy se neubrání tomu, aby se k němu opět a opět nevrátil."

Josef Poulik: Pod horou Venušinou

Přihlášky: U D. EHRENBERGEROVÉ, tel. domů 466 260 913, do práce 466 670 932 nebo 466 670 410 (ústředna), e-mail do práce: ehrenbergerova@szs.pardubice.cz

Cena: Členové: dospělí 200,-Kč, děti polovic. Ostatní 250,-Kč.

Odjezd: Z Pardubic, parkoviště u Zimního stadionu v 6:30 h. Možno přistoupit na ul. Jana Palacha (zast. MHD Zborovské nám. – U kapitána 6:35), v Chrudimi na silnici směr Slatiňany, 100 m před přejezdem železniční trati. **NÁSTUPNÍ MÍSTO OHLASTE PŘI PŘIHLÁŠCE!**

Návrat: Po 20 h.

Autobus: Pardubice – č. 37 Chrudim – Ždírec n. Doubr. – Žďár n. Sáz. – Velká Bíteš – dálnice D1 – exit 196 Brno-jih – zde jižně na dálnici D2 – exit 25 Hustopeče – č. 420 Hustopeče – Strachotín – Dolní Věstonice, náměstí.

Společná prohlídka archeologické expozice v Dolních Věstonicích. Doba prohlídky asi 1 h.

Po prohlídce se skupina č. I vydá na pěší trasu hřebenem Pavlovských vrchů do Mikulova. Autobus s II. a III. skupinou pokračuje po č. 420 přes Horní Věstonice na E461 a po ní vlevo J do Mikulova. Najde vhodné místo k zaparkování na **červené** turistické značce, nejlépe pod Turoidem. Vystoupí II. a III. skupina. Autobus zde čeká na návrat všech turistů. **Plánovaný odjezd zpět do Pardubic v 18:00 h (stejnou cestou).** Celková délka 370 až 400 km.

Pěší trasy:

I. skupina: Dolní Věstonice (180 m)[1] – po červené zn. nejprve JV, pak stále po červené zn. převážně J hřebenem Pavlovských vrchů (též Pálava)[2] – Dívčí hrad (též Děvičky)(428 m)[3] – Děvín (548,7 m)[4] – křižovatka turist. cest Soutěska (350 m)[5] – křižovatka turist. cest Perná (320 m) – Růžový vrch [6] – Sirotečí hrádek (380 m)[7] – Stolová (též Tabulová) hora (458,5 m)[8] – křižovatka turist. cest Pod Tabulovou horou (350 m)[9] – Kočičí skála (340 m)[10] – Turoid (385,2 m)[11] – Mikulov (250 m)[12]. Délka asi 12 km, doba přechodu bez odpočinku asi 4 h. Potom prohlídka pamětihodností města Mikulova [12] podle vlastního výběru – viz Místopis.

II. skupina: Prohlídka zámku v Mikulově. Potom po červené zn. S naproti I. skupině: na Turoid (385,2 m)[11] – okolo Kočičí skály[10] – křižovatka Pod Tabulovou horou (350 m)[9] – případně až na Stolovou horu (458,5 m)[8] a zpět do Mikulova. Délka asi 10 km, doba bez odpočinku asi 3 ½ h. Potom prohlídka pamětihodností města Mikulova [12] podle vlastního výběru – viz Místopis.

III. skupina: Prohlídka zámku a pamětihodností města Mikulova [12] podle vlastního výběru.

Místopis

- Dolní Věstonice:** vinařská obec, v její blízkosti odkryto světoznámé naleziště lovců mamutů ze starší doby kamenné. Gotický kostel sv. Michala z doby kolem r. 1400 s renesančním ochozem věže, později mnohokrát upravovaný. Loď zaklenuta žebrovou síťovou klenbou r. 1530, kněžiště přestavěno r. 1724. V interiéru a předsíni cenné barokní památky od sochaře I. Lengelachera. Řada cenných renesančních a barokních domů (čp. 4, 5, 92 aj.) a malebných vinných sklípků. Po pravé straně silnice do Pavlova pět sídlišť lovců mamutů (asi 28 až 24 tis. let před Kr.), zkoumaných nejprve prof. K. Absolonem, později doc. B. Klímou a dalšími (pozůstatky několika přístřešků se zahloubeným dnem, krytých kožemi, kostra si 40-leté ženy ve skrčené poloze, nálezy kamenných nástrojů a ozdob včetně sošky Věstonické Venuše, nalezené zde r. 1925). V barokní budově býv. radnice z 1. čtvrtiny 18. stol. na náměstí archeologická expozice. V přízemí nálezy z okolních staroslovanských sídlišť a pohřebišť (stříbrné zbraně a šperky starých Slovanů), v 1. poschodí památky na lovce mamutů (kopie známé Věstonické Venuše, nálezy z hrobu muže v Pavlově, pozůstatky lovců mamutů). Ve stěně býv. cihelny na V okraji obce odkryt

profil s význačnými geologickými, archeologickými a paleontologickými nálezy, nazvaný "Kalendář věků".

- 2. Pavlovské vrchy (Pálava)** se nacházejí v severozápadním výběžku Panonské nížiny v nejteplejší a téměř nejsušší oblasti České republiky, což umožňuje jak pěstování vinné révy, tak výskyt mnoha druhů rostlin, které u nás nikde jinde nerostou. Nápadně se vypínají z ploché nížiny řeky Dyje v úrovni kolem 180 m pojednou až do výše 550 m jako ucelené horské pásmo s bělostnými vápencovými skalisky na vrcholech a s dokonalým rozhledem do všech světových stran. Geologicky je to druhohorní, jurské bradlo, které bylo předsunuto při horotvorných procesech alpinského vrásnění v třetihorách jako součást v osamocené ostrůvky roztrhaného vnějšího bradlového pásma před oblouk vznikajících Karpat. V srdci Evropy zaujímá zcela výrazné geografické postavení. V jeho dosahu se v podstatě spojují široké stepní pláně nekonečných východních oblastí, zasahujících až sem Moravskou branou, s Vídeňskou pánví a Panonskou nížinou. Zde se také protínaly od prvopočátku nejdůležitější pravěké evropské komunikace: Dunajská cesta od východu k západu a jantarová cesta, která spojovala zase ve směru poledníku Jadran s Baltickým mořem. Tudy procházely všechny etnické skupiny, které se kdy dotkly střední Evropy, tudy proudil obchod a pronikaly válečné výboje.

Chráněná krajinná oblast Pálava byla vyhlášena v r. 1976 na území o ploše 83 km², zahrnujícím hřeben Pavlovských vrchů, Milovický les a sníženinu jižně od něj až po státní hranici s Rakouskem. Nejcennější biotopy druhově bohatých skalních, drnových a lučních stepí, lesostepí, teplomilných doubrav a suťových lesů se vyvinuly na vápencových kopcích Pavlovských vrchů. V r. 1986 byla CHKO Pálava organizací UNESCO zařazena do mezinárodní sítě biosférických rezervací, chránících ukázky nejvýznamnějších světových ekosystémů.

- 3. Dívčí hrad (Děvičky)(428 m):** vápencové bradlo, dominanta SV okraje hřebene masivu Děvína. Původně pomezí zeměpanský hrad ze 14. stol., k jehož poslední přestavbě došlo ve 2. pol. 16. stol. Za třicetileté války pobořen Švédy a sloužil potom jen jako hlásná strážní pevnůstka. Po požáru r. 1744 jako požární hláska, poč. 19. stol. opuštěn. Zachováno obvodové zdivo hradu a renesanční bašta. Místo dalekého výhledu.

Tři panny: tři výrazné vápencové skalní věže, stojící ve svahu Děvína pod Dívčím hradem. Váže se k nim několik pověstí.

- 4. Děvín (548,7 m)** – nejmohutnější a nejvyšší z bradel Pavlovských vrchů s plochým vrcholem, na němž je umístěno vojenské zařízení a televizní vysílač Českých radiokomunikací (oploceno – nepřístupno). **Děvín** – národní přírodní rezervace (380,2 ha, vyhl. r. 1946), vznikla spojením býv. SPR Děvín, Soutěska a Kotelná. Je největší a nejvýznamnější rezervací CHKO Pálava. Pohyb turistů pouze po značených cestách a naučné stezce. Vrcholy Děvína a Kotelné, oddělené hlubokým sedlem Soutěsky, jsou tvořeny ernstbrunnskými vápenci, doprovázenými vápnitými jílovcí a glaukonitickými pískovci klenčínského a pálavského souvrství. Část Z úbočí Kotelné tvoří mohutné skály Martinky s velkou rozsedlinou s vklíněným balvanem zv. Velký špunt, tvořícím nepravý skalní most. SZ a JV úpatí Děvína a Kotelné pokrývají dubohabřiny s hájovou květenou (dymnivka nízká, křivatec nejmenší, sněžěnka předjarní aj.), které na sušších místech nahrazují druhově bohaté dřínové a mahalebkové doubravy s bohatým podrostem teplomilných bylin. Prudké SZ svahy Děvína a Kotelné s chladnějším a vlhčím klimatem kryjí suťové lipové javořiny s omějem vlčím a kyčelnicí devítolistou. Skalnaté útesy těchto svahů hostí vzácnou horskou, tzv. dealpínskou vegetaci s písečnicí velkokvětou (jediná lokalita v ČR), lomikamenem vždyživým a s pěchavou vápnomilnou. Především na JV svahu Děvína se vytvořila krasová lesostep s ostrůvky mahalebkových doubrav s dřínem obecným a plochami drnových a skalních stepí s nejtýpictejší pálavskou flórou v čele s nejpočetnějším výskytem kosatce nízkého v českých zemích. Na vrcholu Obory nalezneme na Moravě početně nejsilnější populaci kosatce skalního písečného. Rezervace hostí stovky druhů bezobratlých i obratlovců. Z hmyzu je to např. saranče modrokřídla, jasoň dymnivkový, kudlanka nábožná a vzácná kobylka sága. Hojný je i roháč obecný. Pravidelně zde hnízdí dudek chocholatý. Ve skalních puklinách se vyskytují netopýří kolonie. Chov lovné zvěře včetně koz bezoárových byl v rezervaci ukončen r. 1966.

Naučná stezka Děvín – tvořena okruhem dlouhým asi 5 km s devíti zastaveními, vedoucím po značených cestách mezi Dívčími hrady a Soutěskou. Je zaměřena na ochranu místní květeny a zvířeny, dále pak na vodohospodářskou, zemědělskou a lesnickou problematiku této oblasti. Je nazvána po akademiku Podpěrovi.

- 5. Soutěska** – hluboká rokle oddělující bradlo Děvína od Kotelné. Na S skalních stěnách tektonické ohlasy, oválné prohlubně (Jüttnerovy jámy) a několik jeskyněk. Při úpatí skal sutě s četnými paleontologickými nálezy. J svahy zalesněné. Pod sedlem pramen pitné vody, podél potůčku habrové porosty s aronem východním a dymnivkou dutou. V horní části Soutěsky kaštanový háj a travnaté plochy s hlaváčkem jarním. Součástí NPR Děvín.
- 6. Růžový vrch** – přírodní rezervace (10,9 ha, vyhl. r. 1953). Vápencové bradlo s řadou skalních věží, na nichž stojí zřícenina Siroťčího hrádku. Výskyt řady krasových jevů jako závrtů, vyvětralá krasová okna

aj. Na S svahu dubohabrový háj s hojným výskytem sněženek a dymnivek. Bezlesé stráně hostí typickou pálavskou vegetaci skalní stepi (např. kosatec nízký a tařici skalní), v chladných roklích roste i lomikámen vždyživý a starček ladní.

7. **Sirotčí hrádek:** připomínán již ve 13. stol jako pomezí hrad, r. 1645 dobyt a rozbořen Švédy, od té doby pustý. Dnešní zřícenina rozložena na dvou strmých skalních útesech. Jižní skála, k níž chránila přístup brána s padací mříží, je zakončena nevelkou plošinou se zbytky třípatrového hradního paláce. Na severní skále zachován zbytek hranolové věže. Daleký výhled.
8. **Stolová (též Tabulová) hora (458,5 m):** vápencové bradlo, nazvané podle plochého, téměř rovného vrcholu. Ten patrně vznikl abrazní činností mořských vln v miocénu, kdy vyčníval těsně nad hladinou moře. Ve svazích několik skalních věží a puklinových propastí. Návrší bývalo v mladší době bronzové opevněným sídlem lidu s kulturou velatickou.
9. **Tabulová:** národní přírodní rezervace (94 ha, vyhl. r. 1951), zahrnující širší okolí Stolové (Tabulové) hory s typickou vegetací (tařice skalní, koniklec velkokvětý, místy hojný hvozdík peřitý, kosatec nízký a písečný, paprška velkokvětá). Na hlubších půdách na úpatí drnová step s kostřavou walliskou a ostřicí nízkou, koulenkou prodlouženou a sinokvětým měkkým. Jediné naleziště šalvěje habešské v ČR.
10. **Kočí skála:** přírodní památka (0,6 ha, vyhl. r. 1951). Vápencový skalní útvar s typickou pálavskou stepní květenou (hlaváček jarní, koniklec velkokvětý, kosatec nízký aj.)
11. **Tuold (385,2 m):** přírodní rezervace (17,2 ha, vyhl. r. 1946). Výrazný vápencový vrch, dnes z velké části uměle zalesněný jasanem a borovicemi. Výskyt dubu šípáku, hojná višň mahalebka. Rozsáhlé opuštěné lomy zarůstají postupně původní vegetací. Z krasových jevů na hřebenu několik závrťů, ve skalních stěnách řada jeskyní a propastí (dosud známo celkem 16). Z nich nejvýznamnější byla tzv. Tuoldova jeskyně, která je však zničená lomem. V současnosti je zde největší jeskyně Na Tuoldu. Na stepních stránkách výskyt vzácné stepní vegetace (třemdava bílá, koniklec velkokvětý, kosatec nízký a písečný), v křovinách hojný zimolez kozí list. Hnízdiště výra velkého, v jeskyních zimoviště netopýřů. Naučná stezka o délce 300 m s 8 informačními panely.

Na Tuoldu: největší a nejvýznamnější jeskyně Pavlovských vrchů, objevená r. 1951 místním jeskyňářem B. Závadou a jeho výzkumnou skupinou. Její vchod se nachází pod mohutnou skalní stěnou v dolní části bývalého lomu. Část jeskyně (asi 150 m) byla v letech 1958-67 zpřístupněna veřejnosti. V 2. pol. 70. let objeveny další prostory. Dnes délka všech chodeb, síní a domů všech jeskynních prostor na Tuoldu dosahuje téměř 1 km. Jeskyně má zcela neobvyklou výzdobu. Sintr pokrývající stěny vytváří dojem zkamenělé pěny, někde s keříčkovitými a hráškovitými výrůstky a s třpytivým povlakem trsů krystalů kalcitu. Jiné partie stěn a stropů souvisle pokrývají kalcitové krystaly různé velikosti. Krápníky jsou zde vzácné. Nejnižší části jeskyně jsou trvale zaplaveny vodou, jejíž hladina kolísá až o 10 m a vytváří pak řadu tyrkysově modrých podzemních jezírek.

INFORMACE O PROVOZU JESKYNĚ NA TUOLDU:

Provozní doba	Délka trasy	Doba prohlídky	Vstupné – dospělí	Vstupné – důchodci	Vstupné – poloviční
Úterý – Neděle	300m	40min.	50,-	40,-	25,-

Měsíc květen: Úterý - Neděle vstupy od 9⁰⁰ do 16⁰⁰

12. Mikulov

Již před rokem 1218 založil Přemysl Otakar I. mikulovský hrad., aby pomohl zajistit zemskou hranici mezi Moravou a Rakouskem. Skály, na nichž byl hrad postaven, dosud nesou gotické obranné věže. V r. 1249 získal královský hrad za věrné služby lénem Jindřich z Lichtenštejna. Město postupně získalo důležitá hospodářská práva a stalo se důležitým hospodářským centrem Moravy.

V 15. století se ve městě usadili Židé a místní židovská obec postupně stanula v čele moravského Židovstva. Od poloviny 16. století do roku 1851 zde sídlil i zemský rabín. V letech 1553-1573 působil v Mikulově také legendární rabi Löw, údajný tvůrce pražského Golema, a založil zde vysokou školu židovské náboženské teorie.

V roce 1524 přišli do města novokřtění, náboženští emigranti ze Švýcarska a během svého stoletého působení se zasloužili o rozvoj řemesel a vinařských tradic. Mikulovští habáni vynikali v lékařství a lazebnictví, ale jejich hlavním zaměstnáním byla řemesla, práce v zemědělství a vinařství. Prosluli svým keramickým fajánsovým nádobím, které okouzluje dodnes dokonalostí tvarů a svítivě bílou polevou - fajánsí. Vůbec první mikulovská tiskárna patřila právě Novokřtěncům. Přestože tiskárna působila v Mikulově pouze dva roky, bylo v ní vydáno sedmáct spisů.

Mikulovské panství Lichtnštejnové prodali v roce 1575 Ditrichštejnům, kteří jej vlastnili až do roku 1945. Jejich erb, se dvěma vinařskými noži se stal součástí městského znaku.

Výraznou mikulovskou historickou osobností byl František Ditrichštejn, kardinál, olomoucký biskup a gubernátor Moravy. Za jeho vlády byl hrad přestavěn na pohodlný luxusní zámek. V roce 1611 kardinál František zahájil stavbu kapucínského kláštera s kostelem a v jeho sousedství byla v roce 1623 postavena loreta. Stavby padly v roce 1784 za obětí požáru a na jejich místě byla postavena rodinná hrobka Ditrichštejnů.

V době vlády kardinála Františka byl vrch Tanzberg ozdoben italskou kampanillou a kaplí sv. Šebestiána a dostal jméno Svatý kopeček. Důležitost Mikulova byla podtržena vytvořením kolegiální kapituly z kostela sv. Václava. Pro duchovní atmosféru města mělo obrovský význam založení piaristického gymnázia. V Mikulově poprvé vstoupil řád piaristů do českých zemí.

Blahobyt a prosperita obchodního města závisely na mírových podmínkách. Městské hospodářství citelně poznamenala třicetiletá válka, jeho rozpadu se Ditrichštejnové snažili zabránit podporou obchodu s vínem a zakládáním nových vinic. Po ničivém požáru v roce 1719 byl zámek barokně přestavěn a nádvoří a interiéry byly oživeny sochami mladého rakouského sochaře Ignáce Lengelachera, který v Mikulově a okolí našel práci pro zbytek svého života.

Sídelní město Ditrichštejnů s reprezentativním zámekem se stalo místem jednání státního významu. V roce 1622 zde byl uzavřen mír s Gáborem Bethlenem. Právě ve zdech mikulovského zámku přijala Marie Terezie v roce 1753 hold moravských stavů. Po bitvě u Slavkova tu v prosinci 1805 podepsal Napoleon mírovou smlouvu s Rakouskem. V roce 1866 zde probíhala prusko-rakouská mírová jednání.

V roce 1945 byl zámek zapálen ustupujícími nacistickými vojsky a zůstaly z něj jen ohořelé trosky. V roce 1947 se začalo s obnovou zámku do dnešní podoby.

Historické středověké jádro města bylo již v roce 1952 prohlášeno městskou památkovou rezervací.

Plánek města je znázorněn na obr. 1.

Obr. 1 Mikulov

Bližíte-li se ke starobylému Mikulovu z kterékoli strany, vždy Vás uvítá jedinečným panoramatem se siluetou zámku, Svatého kopečku a Kozího hrádku.

Hlavní dominantou je **renesanční zámek**. Dnes jsou v prostorách zámku uloženy cenné sbírky, jejichž exponáty jsou k vidění ve stálých expozicích **Regionálního muzea**.

Regionální muzeum Mikulov

Zámek 1, telefon: 0625-51 02 55

Stálé expozice

- Sklizeň
- Vinařství a vinohradnictví
- Zámecký sklep
- Obrazárna
- Od gotiky k empiru
- Synagoga

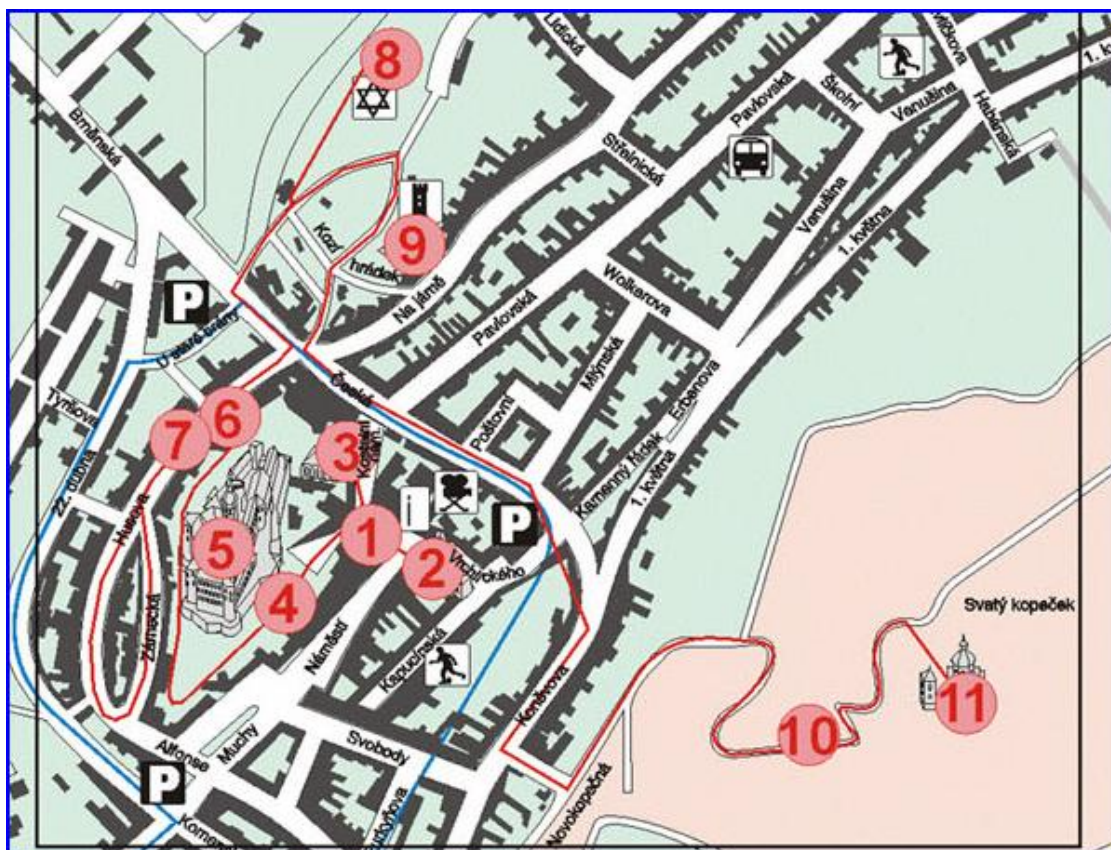
Vstupné do jednotlivých expozic 10,- Kč
 Celkové vstupné 40,- Kč
 Rodinné vstupné 80,- Kč
 Otevřeno:
 - květen-září Út-Ne: 9.00-16.00
 - duben-říjen Út-Ne: 8.00-17.00

Zcela unikátní jsou vinařské expozice s obřím sudem a dřevěnými kládovými lisy v zámeckém sklepení. Mikulov je výchozím bodem vinařské naučné stezky, která na trase okolo Pálavy seznamuje návštěvníky s vinařstvím a tradicemi v mikulovské vinařské oblasti.

Na náměstí vyniká nad ostatní domy **renesanční dům U rytířů** zdobený sgrafitem. Prostor oživuje monumentální barokní **Sloup nejsvětější Trojice**. Dominantou, uzavírající náměstí na jeho východní straně, je **Ditrichštejská hrobka**, která je po celkové rekonstrukci od roku 2001 otevřena pro veřejnost.

Jednou z největších mikulovských gotických staveb je farní a kolegiální **kostel sv. Václava**. Součástí komplexu **piaristického gymnázia** byl **Kostel sv. Jana Křtitele** s působivou malířskou výzdobou interiéru. Siluetu Svatého kopečku, který se stal v 17. století významným poutním místem, korunuji **kostel sv. Šebestiána**, zvonice a kaple křížové cesty. Pěkný výhled na město nabízí kromě zámecké vyhlídky a Svatého kopečku také přístupná věž **Kozího hrádku**.

Poznávací trasa To nejlepší z Mikulova: 1 Historické náměstí → 2 Ditrichštejská hrobka → 3 kostel sv. Václava → 4 zámecký park → 5 zámek → 6 zámecké sklepení s obřím sudem → 7 synagoga → 8 Husova ulice - židovská čtvrť → 9 židovský hřbitov → 10 Kozí hrádek → 11 výstup na Svatý kopeček → 11 kostel sv. Šebestiána. Pěší trasa je dlouhá asi 5 km a vede po dlážděných chodnících, přírodních pěšinách a kamenitých cestách. Trasa je nenáročná až odpočinková, v závěrečné části je poněkud náročnější. Trasa je znázorněna na obr. 2.

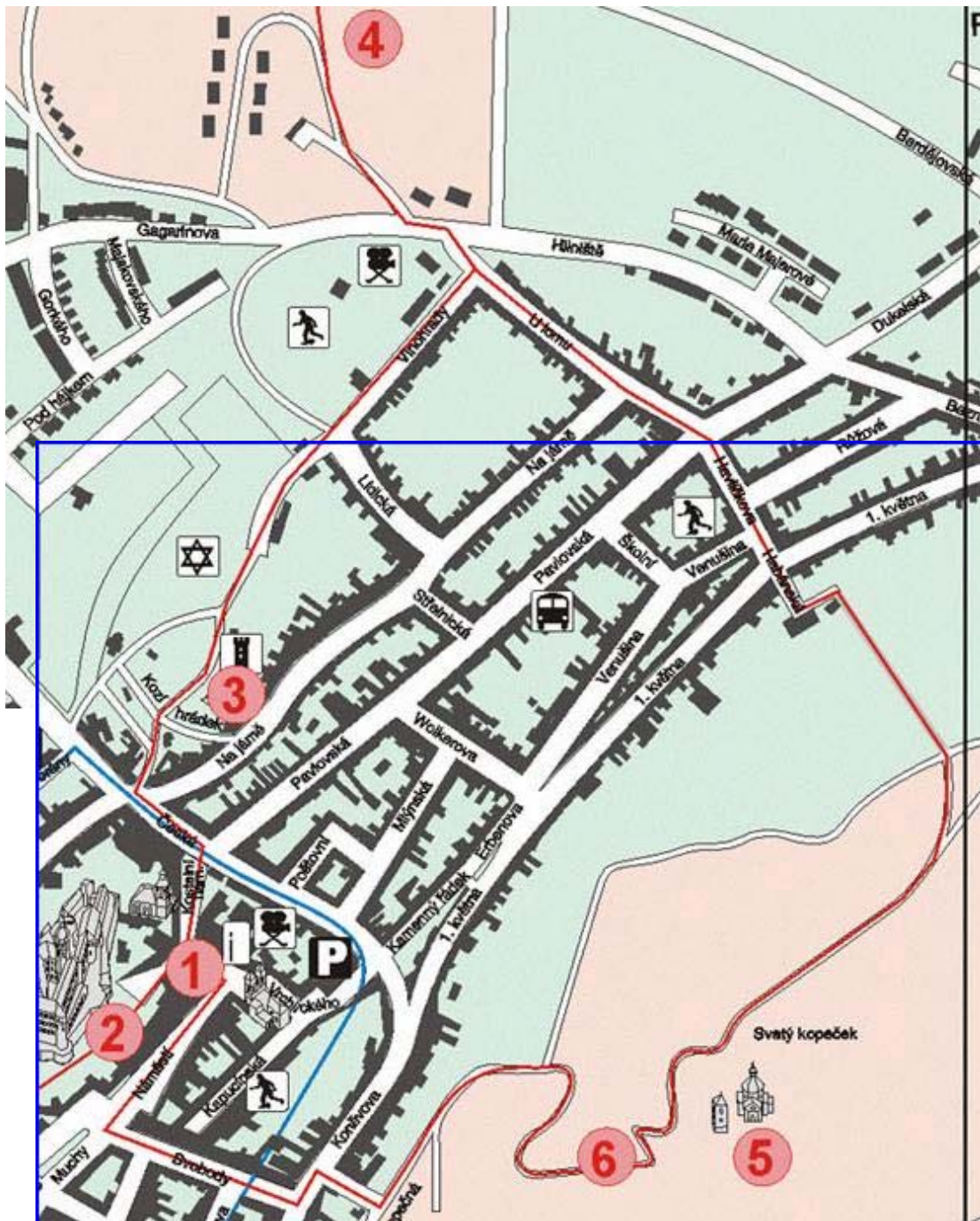

Obr. 2 To nejlepší z Mikulova

Trasa Mikulovská příroda: 1 Historické náměstí ➔ 2 zámecký park ➔ 3 Koží hrádek ➔

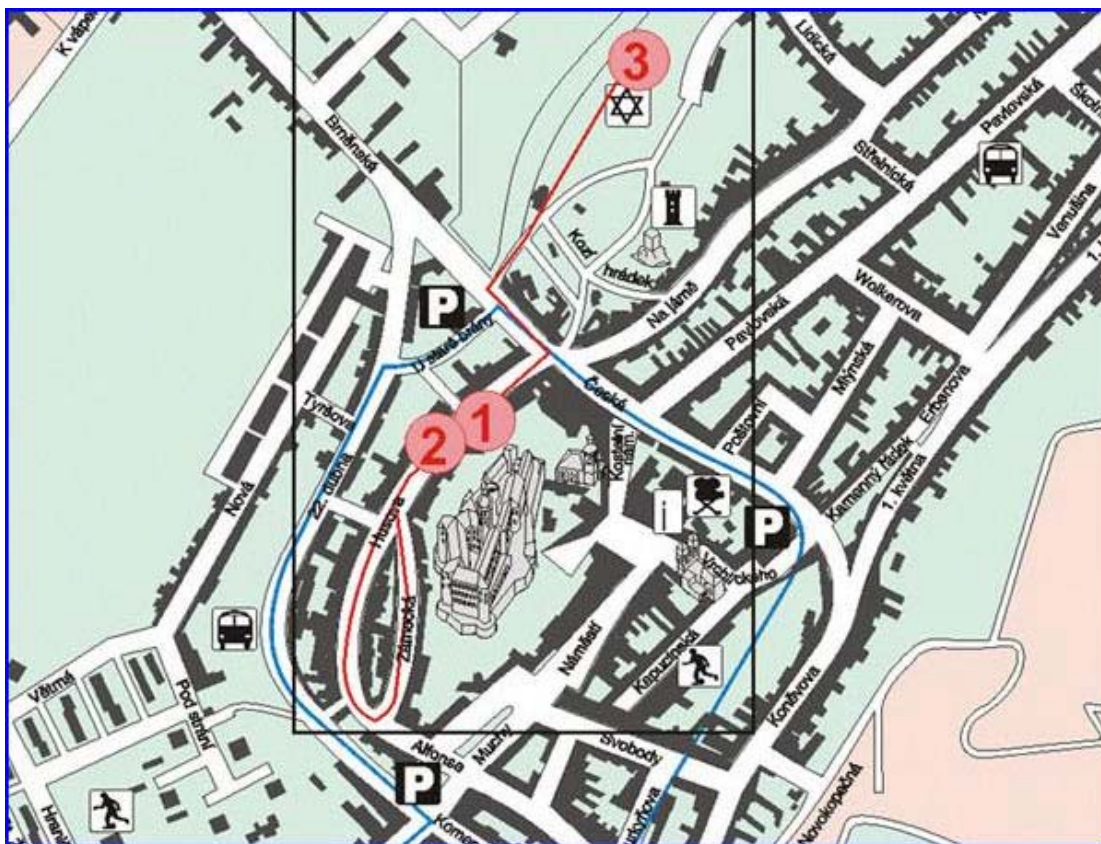
4 Turold ➔ 5 Svatý kopeček ➔ 6 křížová cesta.

Pěší trasa je středně náročná, asi 5 km dlouhá a vede po dlážděných chodnicích, kamenitých cestách a také po přírodních pěšinách. Trasa je znázorněna na obr. 3.

Obr. 3 Mikulovská příroda

S židovskou historií města a židovskými památkami vás seznámí **naučná stezka Židovskou čtvrtí**: 1 Synagoga ➔ 2 Husova ulice ➔ 3 Židovský hřbitov. Naučná stezka obsahuje na asi 1-kilometrové nenáročné pěší trase celkem třináct zastavení. Naučná stezka je znázorněna na obr. 4

Obr. 4 Naučná stezka Židovskou čtvrtí

Trasa začíná v "Horní" židovské synagoze na Husově ulici, ve které naleznete rovněž stálou expozici "Židovská čtvrt' v Mikulově" s mnoha podrobnými informacemi o židovském osídlení města doplněnou o synagogální předměty ze Židovského muzea v Praze. Na trase naučné stezky je označeno a podrobně popsáno třináct domů bývalého židovského ghetta. Trasa končí návštěvou židovského hřbitova se čtyřmi tisíci náhrobků, naznačujících význam a velikost mikulovské židovské obce.

Doporučená mapa: Pavlovské vrchy a Dolní Podyjí 1:50 000. Edice KČT č. 88.

Výlet připravil a vede: Doc. Ing. Josef Kotyk, CSc.